

1. Zwiedzanie Starego Browaru przy ul. Bernardyńskiej

Ulica Bernardyńska, dawniej prowadząca w kierunku Żmigrodu, swoją nazwę zawdzięcza dawnemu klasztorowi bernardynów z końca XV wieku, położonego niegdyś na terenie obecnego browaru. W 1844 r. opustoszałym klasztorem zainteresował się przedsiębiorca z Poznania Karol Rudolff Vetter, który pełen optymizmu, otwiera produkcję piwa bawarskiego. Po śmierci przedsiębiorcy, interes przejmuje jego synowie, którzy kontynuują przedsięwzięcie ojca, rozwijając dalszą produkcję browaru. Odwiedź jedyny na Lubelszczyźnie browar oraz słodownię, który cieszy się zdumiewającym zainteresowaniem w kraju a także poza granicami. Zwiedzając podziemia Starego Browaru, możesz poznać technologię produkcji piwa.

2. Zwiedzanie podziemi Lubelskich Starego Miasta

Trasa Lubelskiego Podziemia wynosi 280 metrów. Powstała w wyniku połączenia kilkunastu staromiejskich piwnic pochodzących z XVI wieku. Powstanie tych podziemi, datuje się na okres największego rozwoju i uroku Lublina. Połączone podziemne korytarze utworzyły jeden wielki labirynt pod miastem. Lubelska Trasa Podziemia rozpoczyna się w dawnym ratuszu, czyli w centralnym miejscu władzy świeckiej a kończy przy pozostałościach kościoła św. Michała Archanioła.

Możesz zwiedzić podziemia Starego Miasta zachowane od XVI i XVII wieku, biegnące do lochów Trybunału Koronnego, Rynku, ulicy Złotej i Archidiakońskiej aż do Placu po Farze, skupiającego niegdyś życie religijne mieszkańców. Poznasz historię rozwoju przestrzennego Lublina, dzięki przepięknym makietom ukazującym miasto w średniowieczu i w XVI wieku.

Najciekawszym momentem, w wędrówce zabytkowymi piwnicami jest wzbogacona światłem i dźwiękiem ruchoma makietka Wielkiego Pożaru Lublina z 1719 r. Wizualizacja czerpie inspiracje z obrazu znajdującego się w kościele ojców dominikanów.

Odkryj na nowo wielokulturowość Lublina podążając staromiejskimi piwnicami.

3. Zwiedzanie Izby Drukarstwa ul. Żmigród

Izba Drukarstwa znajduje się w siedzibie dawnej przedwojennej drukarni „Popularna” przy ul. Żmigród 1. Drukarnia ta w latach 1939-1944, w czasie najazdu hitlerowskiego wykonywała zleczone zamówienia od okupanta. W nocy, w czasie zmniejszonej kontroli, drukarnia „Popularna” współpracowała z Podziemiem, drukując konspiracyjne gazety, dokumenty i ulotki. Aż do chwili, rozszyfrowania przez niemieckie służby. Siła przekazu informacji została wstrzymana, gdy w 1944 r. cały personel drukarni osadzono w więzieniu na Zamku Lubelskim a potem został stracony w egzekucji na Majdanku. Po kilku miesięcznej przerwie, drukarnia wznowia działalność drukując prace dla

Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Kurii Biskupiej i instytucji urzędowych. Odwiedź Izbę Drukarstwa i poznaj pracownie: drukarni z zecernią, litografii, papierni i introligatorni. W czasie zwiedzania dowiesz się więcej na temat historii pisma i drukarstwa, techniki składania książek, techniki druku wypukłego i kaligrafii oraz tworzenia grafiki na kamieniu litograficznym. Dodatkowo zwiedzający mogą obejrzeć wystawę Józefa Łobodowskiego.

4. Dominikanie - zwiedzanie krużganków, krypt, sala Unii Lubelskiej

Bazylika św. Stanisława Biskupa Męczennika, zwana też Bazyliką Relikwii Krzyża Świętego lub Kościół oo. Dominikanów to jedna z najstarszych w Lublinie a zarazem najdłużej istniejąca świątynia. Szacuje się, że Dominikanie przybyli z Krakowa do Lublina w XIII wieku. Bazylika oo. Dominikanów została ufundowana przez Kazimierza Wielkiego w 1342 r.

Warto przejść i podziwiać krużganki klasztoru oo. Dominikanów, który jest jednym z najstarszych kościołów w Lublinie. Bazylika przyciąga uwagę ze względu na architekturę. Łączy styl późnorennesansowy (w kaplicy Firlejów i Matki Boskiej Opieki) oraz barokowy (Tyszkiewiczowska i Paryska). Budynek klasztoru upodabnia się do architektury pałacu wawelskiego i Kaplicy Zygmunta Starego. W klasztorze można zwiedzić Sale Unii Lubelskiej, w której według klasztornej tradycji w 1569 r. została zaprzysiężona unia polsko-litewska.

Zwiedzający pozna tajemnice krypt Bazyliki oraz historię relikwii Drzewa Krzyża Świętego, przywiezione przez biskupa Andrzeja na polecenie Władysława Jagiełły a które przechowywano do 1991 r.

5. Zwiedzanie Bramy Grodzkiej - Teatr NN-Stare miasto żydowskie

Brama Grodzka (Brama Żydowska) jest pozostałością pierwszych obwarowań miasta, które wybudowano w 1342 r. na zlecenie Kazimierza III Wielkiego. Ośrodek „Brama Grodzka - Teatr NN” jest instytucją kultury powstałą na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i edukacji. Od 1998 r. teatr prowadzi swoją działalność w trzech miejscach: w Bramie Grodzkiej, w Trasie Podziemnej (Trybunał) i w Domu Słów przy ul. Żmigród. Głównym celem Teatru NN jest upamiętnienie historii miasta. Jeśli interesuje Cię dawne miejsce ówczesnej dzielnicy żydowskiej oraz miejsce przejścia pomiędzy miastem chrześcijańskim (Stare miasto) i dzielnicą żydowską, warto poświęcić chwilę uwagi tej wędrówce.

6. Kaplica św. Trójcy, Donżon - na Zamku Lubelskim

Kaplica Trójcy Świętej znajduje się na dziedzińcu Zamku Lubelskiego i łączy się z częścią muzealną. Jest jedną z najciekawszych średniowiecznych zabytków w Polsce i w

Europie. W środku świątyni można podziwiać niesamowite malowidła bizantyńsko-ruskie oraz freski w stylu wschodnim, znajdujące się na sklepieniu ścian, których fundatorem był król Władysław Jagiełło. Początki powstania kaplicy datuje się na rok 1326. Nie wiadomo dokładnie, kiedy rozpoczęły się prace przy polichromii. Opisy Hieronima Łopacińskiego w księdze miejskiej Lublina, wskazują na rok 1407, w którym odnotowano wykonywane prace malarskie w kaplicy. Dzieło zakończono w dzień św. Wawrzyńca, o czym świadczy utrwalona cyrylica w łuku tęczowym kościoła. Natomiast w latach 1473-1476 w tej kaplicy, Jan Długosz prowadził lekcje dla synów Kazimierza Jagiellończyka. Zaś później odbywały się tutaj, uroczyste nabożeństwa dziękczynne z okazji zawarcia Unii Polski z Litwą. W XVII wieku podczas najazdów szwedzkich i kozackich kaplica uległa zniszczeniu, ocalała baszta oraz kaplica.

Od roku 1820, kaplica stała się więzieniem, w której ściany pomalowano na biało i otynkowano, niszcząc piękne malowidła. Po wielu latach, w 1899 r. podczas prac konserwatorskich, malarz Józef Smoliński odkrył fragment fresku malowideł bizantyńsko-ruskich. Niedługo po tym przybyła Carska Komisja Archeologiczna z Petersburga, która orzeka by skuć tynki i odrestaurować dawne freski. Zachowane do dziś freski z XV wieku, łączące kulturę Wschodu i Zachodu, zwiedzający może podziwiać w kaplicy Zamku Lubelskiego. Autorstwo polichromii przypisuje się trzem malarzom o różnym rodowodzie artystycznym. Główny malarz, mistrz Andrzej – to autor cyklu Męki Pańskiej; malarz Cyryl – ukazujący frontalnie anioły i świętych oraz Juszeko – stosujący schematy archaiczne. Po stu latach, od odkrycia fresków przez Józefa Smolińskiego, kaplica została udostępniona do oglądania w kwietniu 1997 r. Uczestnik może prześledzić ikonografię malowideł przedstawiającą pewną hierarchię bytów. W centralnej części kopuły i sklepień malarze przedstawili Chrystusa otoczonego ewangelistami z gołębicą symbolizującą Ducha Świętego, archaniołów wraz z Matką Boską i Janem Chrzcicielem oraz aniołów i serafinów. Natomiast na ścianach umieszczono postacie starotestamentowe. Uczestnik może także docenić pięknie zilustrowane wątki pasyjne, czy pewne wydarzenia, takie jak: „Zstąpienie do piekieł”, „Wniebowstąpienie”, „Zaśnięcie Matki Boskiej”. Kaplica jest ogromną atrakcją dla miłośników zabytków, malowideł średniowiecznych i nie tylko.

Donżon (Wieża, baszta zamkowa) na zamku lubelskim zachowana w sztuce romańskiej. Dokładna data wniesienia wieży nie jest do końca poznana. Szacuje się XIII lub XIV wiek. Wieża była częścią grodu kasztelańskiego. Posiada trzy kondygnacje, zaś do XVIII wieku miała cztery kondygnacje. Średnica muru wynosi 15 m, zaś grubość ze spiralną klatką schodową 3,4 m. Dolna część wieży zbudowana jest z łamanego wapienia a górna i wewnętrzna część z wiązania ceglanego wendyjskiego (słowiańskiego) oraz gotyckiego (polskiego). Zachowało się biforium, czyli arkadowe okno podzielone kolumnką na dwie części, charakterystyczne dla architektury romańskiej i gotyckiej.

Na terenie Zamku Lubelskiego, obecnie Muzeum Lubelskiego, odnaleziono ślady osadnictwa z okresu neolitu. Usytuowanie wieży po wschodniej części wzniesienia ukazuje dawną topografię wzgórza. Do XVII wieku, czasu, w którym Zamek został zniszczony, Donżon stanowił więzienie dla szachty. A w czasie okupacji hitlerowskiej był tu najcięższy oddział więzienia, nazywany „Basztą I, II, III”. A w latach 1944-1954 było tu więzienie komunistyczne.

Warto zwiedzić basztę, jeśli interesuje Cię dawny podział i funkcje ośrodka grodowego z XIII wieku oraz panorama Lublina. Na najwyższej kondygnacji przygotowano wystawę poświęconą więzionym Polakom walczącym o wolność i niepodległość Polski, w powstaniu styczniowym, w II wojnie światowej oraz lata 1944-1954.

7. CSK - wystawy (Centrum Spotkania Kultur) + zwiedzanie Filharmonii Lubelskiej (teatr w budowie)

W 1974 roku rozpoczęto budowę Teatru i Filharmonii w Lublinie. Projekt przewidywał 3 duże sale widowiskowe, mieszczące 2300 osób. Pierwsze wzmianki Kazimierza Brauna – dyrektora Teatru Osterwy w Lublinie, o powstaniu teatru dotyczyły małego przedsięwzięcia. Lecz niski budżet finansowy państwa przyczynił się do wykonania jedynie prac zabezpieczających budynek, który następnie stał przez wiele lat niedokończony i nazwany „Teatrem w Budowie”. Gdy wznowiono budowę, zdecydowano, że pierwsza sala koncertowa zostanie udostępniona Państwowej Filharmonii. W 1998 r. przygotowano ostateczny projekt techniczny Teatru Muzycznego, wielofunkcyjnej sali widowiskowej oraz wielopoziomowego parkingu. 22 listopada 2015 r. zakończono uroczyście budowę.

Centrum Spotkania Kultur to instytucja a jednocześnie miejsce spotkania kilku kultur, miejsce spędzania wolnego czasu w czytelni, w kawiarni, w międzyczasie podziwianie sztuki wizualnej – wystawy, teatru i muzyki. Obiekt przystosowany jest do spektakli operowych, operetkowych, baletowych, dramatycznych, koncertów, recitale; dyskusji, spotkań autorskich oraz konferencji. Centrum prowadzi działalność kulturalną, łącząc nowe technologie. Rozbudza nowe aspiracje i pomysły na przyszłość, stając się inkubatorem przedsiębiorczości dla młodych, nawiązując do tradycji miasta.

Rozwój kulturalny miasta spowodował chęć nadania nowej tożsamości dla tzw. „Teatru w Budowie”. Położenie Polski w Środkowo-Wschodniej Europie spowodowało ciągły, wieloletni napływ różnych kultur: polskiej, ukraińskiej, żydowskiej. W Lublinie, Budynek Centrum Spotkania Kultur łączy instytucja kulturalne: Teatr Muzyczny oraz Filharmonie im. Henryka Wieniawskiego. Najważniejszym ogniwem tego przedsięwzięcia jest profesjonalna sala operowa.

Instytucja powstała by dbać o wizerunek miasta Lublin, by zintegrować ze sobą ludzi z różnych środowisk, rozwijając ich pasje a przy okazji „zarażając” nią innych.

8. Osiedle Hansena (oś. Słowackiego, oś. Mickiewicza) - opracowanie w ciągu dnia

Osiedle im. Juliusza Słowackiego zostało zaprojektowane przez polskich architektów – Zofię i Oskara Hansenów w latach 60-tych. Kierowali się oni ideą Formy Otwartej, która miała zostać zastosowana w całej Polsce. Oskar Hansen nazwał ją – LSC – Linearnym Systemem Ciągłym, który przejawiał się podziałem Polski na 4 pasy zabudowań, zaczynając od morza aż po góry.

Osiedle im. Słowackiego podzielono na 2 części: obsługującą i obsługiwaną. Część obsługiwaną budowano zgodnie z geometrią euklidesową i stanowi ona część mieszkalną osiedla a także przestrzeń służącą wypoczynkowi i zaspokajaniu zainteresowań kulturalnych. Strefa obsługiwana była otoczona dwiema strefami obsługującymi, składającymi się z pawilonów z częścią handlowo-usługową, z dojazdami do bloków, parkingami oraz garażami. Taki rozkład eliminuje ruch kołowy na osiedlu. Projekt Hansena zakładał podział osiedla na strefy, w których każda pełniła odrębną funkcję. Główny element zabudowy osiedla stanowi ciąg pięciokondygnacyjnych biegnących półkolistych bloków. W ten sposób została oddzielona wewnętrzna część osiedla. Architekt chcąc przerwać monotonię szarej zabudowy, zaprojektował kilka krótkich pięciokondygnacyjnych budynków oraz sześć jedenastokondygnacyjnych wysokościowców. Wieżowce zamykają osiedle od wschodniej i zachodniej strony. Bloki, które zaprojektował Hansen na tym osiedlu mają formę prostopadłościanu. Od strony obsługującej bloki nie posiadają dodatkowych elementów, są niezróżnicowane. Natomiast od wewnętrznej części budynku, czyli od strefy obsługiwanej posiadają balkony oraz główne wejście do bloku. Dachy budynków mieszkalnych są płaskie. Zaś dachy pawilonów i przedszkoli, dla odróżnienia, posiadają kształt hiperboli parabolicznej. Tak zaprojektowane osiedle Słowackiego stanowi spójność i zachowuje regularność, co przyczynia się do estetyki miasta.

Osiedle im. Adama Mickiewicza jest jednym z osiedli LSM. Zostało wzniesione 1958-1971 zgodnie z projektem architekta Feliksa Haczewskiego. Nowatorstwo tego projektu polegało na wkomponowaniu bloków mieszkalnych w teren bardzo zróżnicowany, bogaty w zielone ogrody. Na osiedlu zbudowano 53 niewysokie bloki mieszkalne 3- i 4- kondygnacyjne, rozmieszczone wśród zielonych ogrodów. Nieopodal budynków mieszkalnych zaprojektowano infrastrukturę usługowo-handlową, żłobek, przedszkola oraz przychodnię. Na obrzeżach zaprojektowano kilka wieżowców, garaży i parkingi. W wewnętrznej części osiedla zaprojektowano plac zabaw dla dzieci, wyposażony w kosmiczną zjeżdżalnię, samochód, samolot oraz huśtawki. Na osiedlu trzy ulice: Grażyny, Wajdeloty i Konrada Wallenroda, uczestniczy w ruchu kołowym. Dzięki nasłonecznieniu mieszkań, osiedle im. Mickiewicza, zyskało miano „Słoneczne Wzgórze”. Powstał nawet film dokumentalny w reżyserii Krystyny Gryczełowskiej.

Architektura osiedla im. Mickiewicza zyskała dużą przychylność mieszkańców a także została doceniona, jako jedna z najciekawszych i nowoczesnych projektów, przez prof. Jana Zachwatowicza w publikacji Budownictwo i Architektura 1945-1966.

9. Muzeum Wsi Lubelskiej - zwiedzanie w ciągu dnia ewentualnie organizacja kilku sesji równoległych w Muzeum WL)

W 1960 r. utworzono Muzeum Okręgowe a 10 lat później przekształcono w Muzeum Wsi Lubelskiej. Muzeum to mieści się na Alejach Warszawskich w dolinie rzeki Czechówki w Lublinie. Skansen gromadzi atrybuty i przedmioty dawnego życia codziennego na wsi, dworach i w miasteczkach. Skansen jest doskonałym miejscem poznania dawnych obrzędów, zwyczajów, tradycji oraz codziennej pracy. Teren Muzeum podzielony jest na sektory, takie jak: Powiśle, Podlasie, Polesie Lubelskie, Nadbuże, Wyżynę Lubelską, Roztocze oraz Sektor dworski i miasteczkowy. W 2008 r. w sektorze miasteczko, udostępniono zwiedzającym ekspozycje z lat 30. XX wieku, poświęcone kulturze żydowskiej: kuchnia żydowska, sklep żelazny, poczta, zakład fryzjerski, piwiarnie, dom burmistrza oraz warsztaty (kołodzieja i szewca). Odwiedzający mają okazję zobaczyć kościół z Matczyna oraz plebanię z Żeszczynki. Otwarto także ekspozycje dwóch mieszkań żydowskich (handlarza-domokrażcy i sklepikarza) oraz sklepik wiejski. W sektorze Wyżyny Lubelskiej znajduje się wiatrak z Zygmuntowa, który jest pierwszym obiektem w Muzeum Wsi Lubelskiej. W sektorze Roztocze można nawiedzić zabytkową cerkiew greckokatolicką z Tarnoszyna. Warto także zwiedzić dwór z Żyrzyna z XVII wieku, otoczony malowniczym pejzażem przyrody.

Muzeum Wsi Lubelskiej przyciąga zwiedzających z uwagi na doskonałe odzwierciedlenie dawnej prowincji. Przykuwają uwagę zabytki architektury drewnianej, murowanej i zbiory etnograficzne województwa lubelskiego. Zapraszamy Cię do ciekawej podróży poznania kultury ludowej, dawnych obrzędów oraz ginących zawodów.

” *Galeria/miasteczko*

